

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Bruselis, 2010.3.31
KOM(2010)126 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Humanitarinė pagalba maistu

SEK(2010)374

1. ĮVADAS

Atsižvelgiant į Konsensuso dėl humanitarinės pagalbos¹ gaires ir bendrai siekiant skatinti geriausią praktiką, susijusią su ES ir jos valstybių narių teikiama humanitarine pagalba maistu, pagrindiniai šio komunikato tikslai yra:

- (1) kuo labiau padidinti ES pagalbos maistu efektyvumą ir veiksmingumą, atsižvelgiant į Komisijos įgaliojimus humanitarinės pagalbos srityje, kurie apibrėžti humanitarinę pagalbą reglamentuojančiuose teisės aktuose, taip pat į Finansinį reglamentą²;
- (2) gerinti Komisijos, valstybių narių ir kitų pagalbos teikėjų vykdomos pagalbos maistu teikimo politikos nuoseklumą, koordinavimą ir papildomumą;
- (3) supažindinti partnerius ir suinteresuotąsias šalis su Komisijos tikslais, prioritetais ir reikalavimais, taikomais humanitarinės pagalbos maistu teikimo srityje.

Todėl šiame komunikate nustatoma ES humanitarinės pagalbos maistu politikos programa. Jame paaiškinamos problemos ir tendencijos, į kurias būtina atsižvelgti, nurodomos sąvokos, apibrėžtys ir tikslai, kuriais turėtų būti vadovojamasi teikiant humanitarinę pagalbą maistu, taip pat principai, kuriais turėtų būti pagrįstas šis darbas, ir veiklos, kurios imamos, apimtis.

Pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente paaiškinama (pateikiant išsamesnę informaciją apie veiklos organizavimą), kaip Komisija rengia, įgyvendina ir koordinuoja su humanitarine pagalba maistu susijusias programas.

Šis komunikatas turėtų būti siejamas su Komisijos komunikatu dėl aprūpinimo maistu („ES pagalbos besivystančioms šalims sprendžiant aprūpinimo maistu problemas politikos programa“). Manoma, kad šiems susijusiems klausimams būtina parengti du komunikatus, atsižvelgiant į skirtingus šių politikos sričių pagrindinius tikslus, t. y. pagalbą maistu humanitariniais tikslais, skiriamą nuo krizių, susidarius ekstremalioms situacijoms, nukentėjusiems žmonėms, ir aprūpinimą maistu vystymosi tikslais. Šios dvi politikos programos parengtos taip, kad būtų užtikrintas nuoseklumas ir išvengta nesuderinto dubliavimosi.

2. BENDROSIOS APLINKYBĖS

Daugėja gaivalinių nelaimių, kurių mastas dėl klimato kaitos dažnai yra didesnis ir kurios paliečia daugiau žmonių nei anksčiau. Dėl konfliktų ir represijų žmonės ir toliau negali rūpintis savo kasdienio pragyvenimo šaltiniais, todėl dažnai susiformuoja didelės pabėgėlių ir šalies viduje perkeltųjų asmenų grupės. Sparčiai daugėjant gyventojų naudojama dar daugiau

¹ 2007 m. gruodžio mėn. Europos Sąjungos Taryba priėmė Konsensuą dėl humanitarinės pagalbos (Europos konsensusas dėl humanitarinės pagalbos, 2008/C, 25/01). Prie jo pridėtame Veiksmų plane, kuris 2008 m. priimtas kaip Komisijos tarnybų darbinis dokumentas (Europos konsensusas dėl humanitarinės pagalbos. Veiksmų planas, SEC(2008)1991), Europos Komisija besąlygiškai pripažįsta sparčiai besivystančią gerosios praktikos maisto sektoriuje sritį ir prisiima konkretų išipareigojimą plėtoti įvairius metodus, susijusius su pagalba maistu, ir atitinkamai pritaikyti politiką.

² 2002 m. birželio 25 d. TARYBOS REGLAMENTAS (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento (OL L 248, 2002 9 16, p. 1).

gamtos išteklių. Dėl šių veiksnių daugelyje besivystančių šalių regionų pažeidžiamiausi gyventojai intensyviau konkuruoja dėl gamtos išteklių ir dėl to gali kilti vis daugiau konfliktų.

Dėl šių tendencijų poveikio skurdžiausi pasaulio gyventojai tampa dar pažeidžiamesni, visų pirma kalbant apie maistą ir mitybą. Nuolatinis maisto stygius, kai pagaminama nepakankamai maisto produktų arba nėra galimybių įsigyti pakankamai maistingo maisto ir dėl to suvartojamo maisto kiekis arba kokybė ilgą laiką ir nuolat yra netinkami, lemia chronišką mitybos nepakankamumą. Tai savo ruožtu turi negrįžtamų ir žalingų pasekmių vaikų vystymuisi ir ilgalaikiam našumui – dėl to dar labiau didėja skurdas ir pažeidžiamumas. Skurdžiausi ir mažiausiai atsparūs gyventojai taip pat patiria didžiausią gaivalinių nelaimių poveikį. Dėl tokių nelaimių gali laikinai, tačiau stipriai sutrikti maisto vartojimas (laikinas maisto stygius) ir tai gali lemti ūmų mitybos nepakankamumą ir didesnę sergamumo bei mirtingumo riziką³.

Nepakankamai besimaitinančių žmonių, kenčiančių nuo nuolatinio ir laikino maisto stygiaus, padaugėjo 172 mln., t. y. nuo 848 mln. 2006 m. iki 1,02 mlrd. 2009 m.⁴. 95 % šių nepakankamai besimaitinančių žmonių gyvena besivystančiose šalyse ir vis daugiau – miestuose, todėl jiems didelį poveikį turi svyruojančios maisto kainos ir ekonomikos ir (arba) finansų krizės. Išaugo ūmaus mitybos nepakankamumo mastas – 1995–2003 m. nuo jo kentė 8 % vaikų iki penkerių metų amžiaus, o 2000–2006 m. jau 11 %⁵.

Maždaug 10 % nepakankamai besimaitinančių gyventojų maisto stygių kenčia dėl gaivalinių nelaimių ar ekstremalios situacijos ir numatoma, kad su humanitarine pagalba ir vystymusi susijęs maisto poreikis ir toliau didės. Todėl labai svarbu, kad turimi humanitariniai ištekliai būtų naudojami kuo veiksmingiau ir efektyviau, prisitaikant prie šių sudėtingesnių ir su didesne įtampa susijusių aplinkybių; taip pat svarbu, kad sprendimai būtų grindžiami sparčiai besivystančia geriausia patirtimi.

3. APIBRĖŽTYS IR TIKSLAI

Humanitarinės pagalbos maistu tikslas – užtikrinti, kad prieš numatomą humanitarinę krizę, per ją ar po jos būtų vartojama pakankamai saugaus ir maistingo maisto, kai nesuteikus tokios pagalbos maisto būtų vartojama nepakankamai arba jis būtų netinkamas, kad būtų išvengta per didelio mirtingumo⁶, kritinio ūmaus mitybos nepakankamumo masto⁷ arba žalingų prisitaikymo mechanizmų naudojimo. Taip pat turi būti užtikrinamas pakankamas maisto kiekis, galimybė įsigyti maistingo maisto, tinkamas informavimas apie mitybą ir tinkami mitybos įpročiai. Pagalba maistu gali apimti tiesioginį aprūpinimą maistu, tačiau ji gali apimti ir įvairesnes priemones, įskaitant susijusių paslaugų, žemės ūkio produktų arba ne maisto produktų, grynujų pinigų arba talonų, įgūdžių arba žinių perdavimą ar suteikimą.

Humanitarinė pagalba maistu taip pat gali būti naudojama, siekiant apsaugoti ir sustiprinti krizės ištiktų gyventojų pragyvenimo šaltinius, užkirsti kelią žalingiems prisitaikymo mechanizmams (pvz., gamybinio turto pardavimui arba skolų kaupimui), dėl kurių galėtų kilti

³ ̄r. prie Komisijos tarnybų darbinio dokumento pridėtame A priede esantį žodynelį.

⁴ Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija (FAO), 2009 m. birželio 19 d.

⁵ Jungtinių Tautų Vaikų fondas (UNICEF), „Pasaulio vaikų būklė“, 2005 m. ir 2008 m. statistika.

⁶ „Per dileliu“ laikomas toks mirtingumas, kuris apima absoliučias ribas, jas lyginant su nustatytu ekstremaliųjų situacijų ribiniu lygiu (pagal *Sphere* vadove, UNICEF ir JT Nuolatinio mitybos reikalų komiteto pateiktas apibrėžtis), ir santykinės ribas, nustatytas pagal konkrečiomis aplinkybėmis taikytinas bazines ribas.

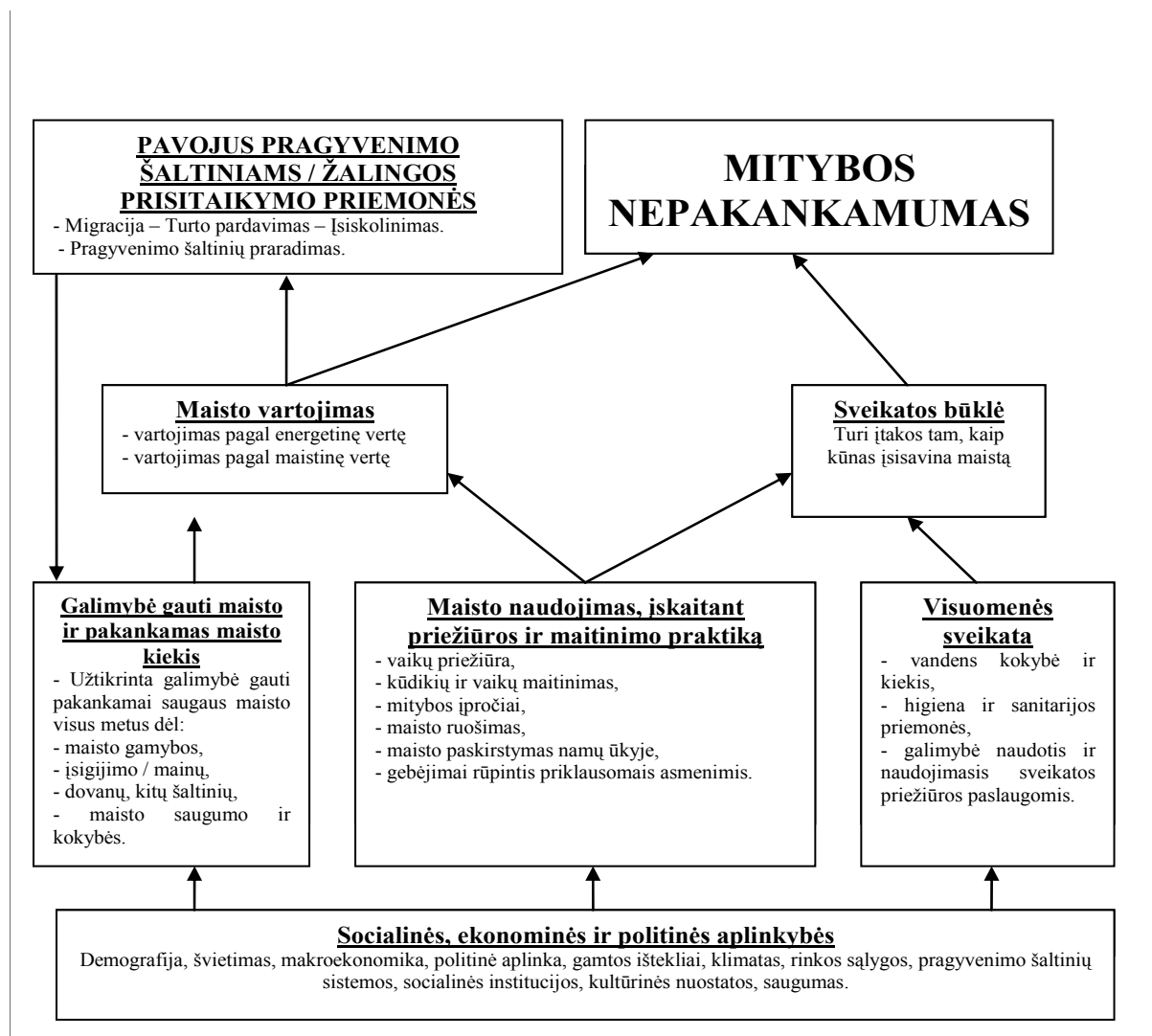
⁷ Kaip apibrėžta Jungtinių Tautų Nuolatinio mitybos reikalų komiteto ir Pasaulio sveikatos organizacijos.

trumpalaikių arba ilgalaikių neigiamų padarinių gyventojų pragyvenimo šaltiniams, jų aprūpinimui maistu arba jų mitybai, arba siekiant panaikinti tokius mechanizmus.

Tai, kad suvartojamas pakankamas maisto kiekis, *savaime* neužtikrina tinkamos mitybos. Dėl prastos sveikatos gali sutrikti virškinimas ir maistingų medžiagų pasisavinimas, o tai gali lemti mitybos nepakankamumą. Todėl, siekiant išvengti mitybos nepakankamumo arba gydyti jo pasekmes, be tiesioginės pagalbos maistu gali prireikti papildomų priemonių, įskaitant priemones, kuriomis užtikrinamas saugus maisto ruošimas (pvz., maistui ruošti skirto kuro tiekimas) arba galimybė gauti geriamojo vandens, pasinaudoti higienos ir sveikatos priežiūros paslaugomis.

Koncepciniu lygmeniu per pastaruosius 15 metų įvyko svarbus pokytis – nuo pagalbos maisto produktais, kuria būdavo siekiama patenkinti dėl ekstremalios situacijos atsiradusį maisto poreikį, pereita prie įvairesnių humanitarinės pagalbos maistu priemonių, kuriomis siekiama spręsti įvairias laikino maisto stygiaus priežastis ir požymius.

Pateikiamoje koncepcijos schemoje nurodomos įvairios pagrindinės maisto stygiaus priežastys, susijusios sunkinančios aplinkybės, požymiai ir pasekmės, kuriomis grindžiamos Komisijos priimtose humanitarinės pagalbos maistu apibrėžtys ir tikslai:

Parengta vadovaujantis 1997 m. UNICEF mitybos nepakankamumo koncepcijos schema

Atsižvelgiant į pagrindinius ES humanitarinės pagalbos tikslus, apibrėžtus 1996 m. birželio 20 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos, pagrindinis humanitarinės pagalbos maistu tikslas – išgelbėti ir išsaugoti gyventojų gyvybes, apsaugoti jų pragyvenimo šaltinius ir didinti jų atsparumą, kai gyventojai kenčia nuo maisto krizės arba kai pagal prognozes tokios krizės tikimybė yra labai didelė⁸.

Šio tikslo turi būti siekiama įgyvendinant šiuos konkrečius humanitarinės pagalbos maistu tikslus:

- (1) nuo vykstančių, aiškiai numatomų arba neseniai įvykusių humanitarinių krizių kenčiantiems gyventojams užtikrinti pakankamą kiekį tinkamo, saugaus ir maistingo maisto, galimybę jo gauti ir jį vartoti, siekiant išvengti per didelio mirtinum⁹, ūmaus mitybos nepakankamumo arba kitokio poveikio ir pasekmių, dėl kurių gali kilti pavojus gyvybei;
- (2) apsaugoti pragyvenimo šaltinius, kuriems kyla pavojus dėl neseniai įvykusių, šiuo metu vykstančių ar netrukus įvyksiančių krizių, kuo labiau sumažinti žalą maisto gamybos ir pardavimo sistemoms, taip pat sudaryti sąlygas skatinti savarankiškumo atkūrimą; ir
- (3) stiprinti tarptautinės humanitarinės pagalbos sistemos pajėgumą, veiksmingiau ir efektyviau teikti pagalbą maistu.

4. PRINCIPAI

Siekiant šių tikslų, humanitarinės pagalbos maistu teikimas turėtų būti pagrįstas toliau nurodytais principais. Šie principai atitinka bendruosius ES humanitarinės pagalbos teikimo principus, nustatytus Europos konsensuse dėl humanitarinės pagalbos:

Pagalbos maistu sąlygos turi atitikti pagrindinius humanitarinius *žmoniškumo, nešališkumo, neutralumo* ir *nepriklausomumo* principus. Sprendimai dėl humanitarinės pagalbos maistu skyrimo bus priimami griežtai atsižvelgiant į poreikius. Lėšos bus skiriamos objektyviai, remiantis šiais principais, kad gyventojų, kuriems labiausiai stinga maisto, maisto vartojimas pagerėtų; tai bus atliekama nešališkai ir objektyviai.

Todėl ES ir jos valstybės narės užtikrins, kad prieš vykdant humanitarinės pagalbos maistu operacijas būtų parengti kuo tikslesni ir naujausiais duomenimis pagrįsti išsamūs poreikių vertinimai ir priežastinių ryšių analizės, kuriais tokios operacijos būtų grindžiamos.

Humanitarinės pagalbos maistu teikimo finansavimo prioritetai bus nustatomi pagal: i) krizės sudėtingumą ir nepatenkintų poreikių mastą, ii) reagavimo į krizę skubumą ir iii) numatomą atsako poveikį. Vis dėlto ES taip pat yra įsipareigojusi solidarizuotis pasauliniu lygmeniu, dalytis našta, susijusia su skubiais neįvykdytais humanitarinės pagalbos maistu poreikiais, ir reaguoti užmirštų krizių atvejais.

⁸ Tokios prognozės turėtų būti pagrįstos išankstinio išpėjimo rodikliais ir jose turėtų būti nurodytas kritinis maisto vartojimo nepakankamumas arba blogėjimas, dėl kurio, jeigu nedelsiant nebus imtasi priemonių, per Europos Komisijos įgaliojimus humanitarinės pagalbos srityje atitinkantį laikotarpį kils pavojus gyvybei.

⁹ Žr. 6 ir 7 išnašas.

ES ir jos valstybės narės, pasitelkdamos lanksčias priemones, rems humanitarinės pagalbos maistu operacijas, kad konkrečiomis aplinkybėmis būtų suteiktas tinkamas ir veiksmingas atsakas. Rengiant bet kokias operacijas turėtų būti palyginami alternatyvūs veiksmai ir priemonės, atsižvelgiant į tai, koks yra išlaidų efektyvumas siekiant patenkinti nustatytus poreikius.

Kai laikoma, kad pagalba maistu yra tinkamiausia priemonė, pirmenybė skiriama maisto produktų pirkimui vietoje (t. y. perkama toje šalyje, kurioje vykdoma operacija) arba, kitu atveju, maisto produktų pirkimui regione (t. y. maisto produktai perkamas kaimyninėse šalyse); taip siekiama, kad maisto produktai būtų kuo priimtinesni, taip pat – apsaugoti arba remti vietos rinką, sumažinti transportavimo išlaidas ir sutrumpinti pristatymo laiką.

ES humanitarinė pagalba maistu turėtų būti grindžiama rezultatais, įvertinant operacijų pasekmes ir poveikį (be kita ko, remiantis kitų dalyvių praktika ir atitinkamais moksliniais tyrimais) ir susijusią informaciją naudojant kitoms humanitarinės pagalbos maistu priemonėms rengti.

Todėl ES ir jos valstybės narės sieks užtikrinti, kad būtų galima nekliudomai stebėti visas finansuojamas humanitarinės pagalbos maistu operacijas.

ES ir jos valstybės narės dės pastangas, kad teikiant humanitarinę pagalbą maistu nebūtų padaryta jokios žalos. Pavyzdžiui, jos užtikrins, kad, kiek įmanoma, humanitarinės pagalbos maistu poreikiai būtų patenkinti taip, kad neatsirastų pernelyg didelės priklausomybės nuo pagalbos sistemos, kad nebūtų sutrikdyta rinkos veikla ir kad pagalbos gavėjams nekiltų per didelio pavojaus gaunant pagalbą, tuo pačiu kuo labiau sumažinant neigiamą poveikį aplinkai ir užtikrinant, kad nekiltų konfliktų dėl gamtos išteklių arba kad jie nebūtų kurstomi. ES ir jos valstybės narės užtikrins, kad, ypač vykstant konfliktams, būtų apsvaistytos tiek intervencijos vykdymo, tiek jos nevykdymo pasekmės, tinkamai įvertinant su apsauga susijusią riziką ir galimybes¹⁰.

ES ir jos valstybės narės į visus pagalbos maistu poreikių vertinimus ir operacijas įtrauks mitybos perspektyvas ir ypatingą dėmesį skirs specialioms apibrėžtų pažeidžiamiausių grupių (įskaitant vaikus iki dvejų metų ir nėščias bei žindančias moteris) mitybos poreikiams.

ES ir jos valstybės narės užtikrins, kad teikiant humanitarinę pagalbą maistu būtų gerbiamas žmogaus orumas. Jos sieks, kad pagalbą gaunančios bendruomenės dalyvautų nustatant poreikius, taip pat rengiant ir įgyvendinant operacijas. Jos užtikrins, kad rengiant humanitarinės pagalbos maistu operacijas būtų atsižvelgta į specialius pažeidžiamiausių jų teikiamos pagalbos gavėjų grupių (t. y. neįgalųjų, pagyvenusių ir lėtinėmis ligomis sergančių asmenų) poreikius.

Pripažindamos, kad moterų, mergaičių, berniukų ir vyrų poreikiai, gebėjimai ir vaidmenys skiriasi, ES ir jos valstybės narės sistemingai sieks, kad rengiant humanitarinės pagalbos maistu vertinimus ir humanitarinės pagalbos maistu operacijas ir analizuojant jų poveikį būtų atsižvelgiama į lyčių aspektą.

Humanitarinės pagalbos maistu operacijos ir aprūpinimo maistu priemonės turėtų būti rengiamos ir įgyvendinamos taip, kad jomis bendrai būtų užtikrintas optimalus atsakas į dėl ekstremalios situacijos atsiradusius poreikius ir vystymosi poreikius, neatsižvelgiant į tai, ar

¹⁰ Žr. GD ECHO Humanitarinės apsaugos finansavimo gaires; 2009 m. balandžio 21 d.

tokie poreikiai atsiranda iš karto vieni po kitų, ar egzistuoja tuo pačiu metu², kaip yra daugelyje silpnų valstybių. Jos turėtų būti koordinuojamos ir ilgainiui susiejamos, kad būtų sudaryta kuo daugiau galimybių užtikrinti tvarų ir ilgalaikį poveikį, siekiant svarbiausio tikslo – maisto krizių aukų savarankiškumo.

Todėl ES humanitarinė pagalba maistu bus paremta pagalbos, atkūrimo ir vystymosi susiejimo principais ir ja bus prisidedama prie pagalbos, atkūrimo ir vystymosi susiejimo tikslų įgyvendinimo, vadovaujantis 2001 m. Komisijos komunikatu dėl pagalbos, atkūrimo ir vystymosi susiejimo¹¹, 2007 m. ES konsensusu dėl humanitarinės pagalbos¹² ir Partnerystės pagrindų susitarimo¹³ nuostatomis.

5. HUMANITARINĖS PAGALBOS MAISTU VEIKLOS APRĖPTIS

Siekiant pirmiau nurodytų tikslų, pagrindinis darbo, susijusio su humanitarine pagalba maistu, tikslas – išsaugoti gyvybę teikiant pagalbą pagrindiniams humanitariniams maisto ir mitybos poreikiams patenkinti. Tačiau tokiu darbu taip pat siekiama vykdyti paramos funkcijas, būtent – prisidėti prie rizikos ir pažeidžiamumo mažinimo, taip pat humanitarinės pagalbos maistu tinkamumo ir veiksmingumo didinimo, stiprinant gebėjimus ir didinant palaikymą.

5.1. Komisijos humanitarinės pagalbos maistu operacijų aprėptis

Komisija gali pradėti humanitarinės pagalbos maistu operaciją, kai:

- (4) dėl nepakankamo maisto vartojimo pasiekti arba viršyti kritiniai mirtingumo ir ūmaus mitybos nepakankamumo rodikliai¹⁴ arba, numatoma, kad, remiantis tvirtomis prognozėmis¹⁵, šie rodikliai bus viršyti, arba
- (5) dėl pavojaus pragyvenimo šaltiniams arba dėl kraštutinių prisitaikymo priemonių (įskaitant gamybinio turto pardavimą ar migraciją dėl maisto trūkumo, dėl kurių gyvenimo būdas tampa nesaugus ar pavojingas) kyla arba aiškiai numatoma, kad kils didelis pavojus gyvybei arba pavojus patirti dideles kančias, kurių priežastis arba pasekmė – nepakankamas maisto vartojimas.

Pripažindama, kad kartais maisto krizė prasideda ir į ją turėtų būti reaguojama anksčiau, nei dėl mitybos pablogėja gyventojų sveikatos būklė, Komisija, prieš suteikdama humanitarinę pagalbą maistu, nebūtinai lauks, kol išaugs ūmaus mitybos nepakankamumo rodikliai, bet taip pat reaguos į aiškiai apibrėžtą humanitarinę riziką, dėl kurios kyla grėsmė gyvybei. Oficialus pranešimas apie nelaimę taip pat nėra būtinas tam, kad Komisija reaguotų.

Svarstydamas, ar reaguoti į konkrečią maisto krizę, o jei taip, kaip tai padaryti, Komisija atidžiai išnagrinės sąlyginius jos humanitarinių priemonių privalumus ir trūkumus. Bus

¹¹ Europos Komisijos komunikatas dėl pagalbos, atkūrimo ir vystymosi susiejimo, 2001 m., *Išvados*.

¹² ES konsensusas dėl humanitarinės pagalbos, 2007 m., 2.4 skirsnio 22 straipsnis, 3.4 skirsnio 53 straipsnis, 5 skirsnis, Priedas.

¹³ GD ECHO Partnerystės pagrindų susitarimas, 2008 m., 8 *straipsnis*.

¹⁴ Europos Komisija kritinius rodiklius nustato remdamasi absoliučiosiomis ribomis (pvz., *Sphere*, PSO ir kt.) ir santykiniais rodikliais, juos lyginant su esamai padėčiai būdingomis normomis.

¹⁵ Tokios prognozės turėtų būti pagrįstos išankstinio išpėjimo rodikliais ir jose turėtų būti nurodytas kritinis maisto vartojimo nepakankamumas arba blogėjimas, dėl kurio, jeigu nedelsiant nebus imtasi priemonių, per Europos Komisijos įgaliojimus humanitarinės pagalbos srityje atitinkantį laikotarpį kils pavojus gyvybei.

nuodugniai išnagrinėjami poreikiai ir priežastys, svarstoma, koks atsakas būtų geriausias tiems poreikiams patenkinti pačiu tinkamiausiu būdu ir nedarant žalos, taip pat atidžiai peržiūrimi galimi alternatyvūs finansavimo šaltiniai.

Komisija pripažįsta, kad jos humanitarinės pagalbos priemonės neturi sąlyginio pranašumo sprendžiant nuolatinio maisto stygiaus problemą. Iš esmės ji nenaudos humanitarinės pagalbos maistu nuolatinio maisto stygiaus problemai spręsti, išskyrus atvejus: kai nesuteikus pagalbos kiltų grėsmė, kad netrukus arba neišvengiamai kils didelio masto ir itin sunki humanitarinė krizė¹⁶, kai kiti tinkamesni veikėjai, turintys vystymosi priemonių, negali arba nenori veikti ir kai nėra galimybių juos įtikinti veikti; ir kai, nepaisant sąlyginių trūkumų, jos intervencijos laikotarpiu galima tikėtis teigiamo poveikio. Tokiomis aplinkybėmis Komisija humanitarinę pagalbą maistu teiks tik tuo atveju, jeigu intervencija bus pagrįsta dialogu su galimais vystymosi proceso dalyviais, kai tokių esama, taip pat koordinavimu ir palaikymu, taip pat aiškiai ir realistiškai apibrėžus pagalbos teikimo nutraukimo strategiją, kuria užtikrinamas koordinuotas perėjimas, taip išvengiant nesuderinto dubliavimosi.

Laipsnišką humanitarinės pagalbos maistu intervencijų nutraukimą Komisija svarstys, kai ūmaus mitybos nepakankamumo, mirtingumo ir kraštutinio prisitaikymo rodikliai (susiję su nepakankamu maisto vartojimu arba prastu maisto naudojimu ir įsisavinimu) bus nusistovėję žemiau kritinės ribos¹⁷ arba kai bus tikimasi, kad jie nusistovės žemiau tokios ribos, nepriklausomai nuo to, ar Komisija teiks humanitarinę pagalbą. Tokie rodikliai turėtų būti pasiekti dėl to, kad daugumos krizės paveiktų gyventojų maisto vartojimas ir naudojimas bei įsisavinimas ilgą laiką yra ir artimiausioje ateityje bus geresnis, ir jie nenaudos žalingų prisitaikymo priemonių.

Humanitarinės pagalbos maistu intervencijų nutraukimą Komisija taip pat svarstys, kai kiti dalyviai nei humanitarinės pagalbos teikėjai (pvz., valstybė arba vystymosi proceso dalyviai) bus pajėgūs aprūpinti gyventojus trūkstamu maistu arba kai gyventojų humanitarinius poreikius visiškai patenkins kiti humanitarinės pagalbos teikėjai ir dalyviai.

Komisija kiekvieną kartą įvertins humanitarinės pagalbos teikimo nutraukimo strategijas, atsižvelgdama į sąlyginius pranašumus lyginant su kitais galimais dalyviais, ir vengs paskatinti kitus pagalbai teikti labiau tinkamus dalyvius atsisakyti ketinimų teikti pagalbą dėl to, kad Komisija per vėlai nutraukia pagalbos teikimą. Ji skatins, kad, atsižvelgiant į aplinkybes ir poreikius, pagalbą teikti imtųsi tinkamiausi pagalbos teikimo ir vystymosi proceso dalyviai.

Humanitarinės pagalbos maistu operacijų nutraukimą Komisija svarstys ir tais atvejais, kai nebus galima užtikrinti pagrindinių humanitarinės pagalbos maistu principų laikymosi, ypač, kai pavojus, kad dėl tolesnio pagalbos teikimo bus padaryta žala, viršys galimą naudą.

5.2. Nuo krizės nukentėjusių gyventojų esminių maisto ir mitybos poreikių patenkinimas

ES ir jos valstybės narės įvairius laikino maisto stygiaus ir ūmaus mitybos nepakankamumo požymius ir pagrindines priežastis sieks šalinti pasitelkdamos įvairius veiksmus ir priemones, skirtus tiesiogiai spręsti su maisto kiekiu, galimybe gauti maisto ir maisto naudojimu susijusias problemas. Jos palengvins papildomų, įvairius sektorius apimančių ir integruotų

¹⁶ Žr. prie Komisijos tarnybų darbinio dokumento pridėtame A priede esantį žodynėlį.

¹⁷ Žr. 14 išnašą.

programų sudarymą, siekdamas užtikrinti, kad humanitariniai maisto poreikiai būtų patenkinami visapusiškai ir veiksmingai.

Tinkamiausios intervencijos ir perdavimo priemonės (pvz., pagalba lėšomis ar produktais) turi būti pasirenkamos atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes ir įrodymus, be to, jos turi būti nuolat peržiūrimos. Pasiūlytos priemonės ar pasirinktų priemonių derinio tinkamumas ir sąlyginis pranašumas turi būti įrodytas remiantis kuo tikslesniais ir naujausiais duomenimis pagrįstais poreikių vertinimais ir priežastinių ryšių analizėmis.

Teikiant humanitarinę pagalbą maistu ypatingas dėmesys bus teikiamas tam, kad pagalbos gavėjai laiku gautų saugaus ir gerai suderinto maisto, kurio kiekis ir kokybė¹⁸ atitiktų mitybos reikalavimus. Jeigu įmanoma, pagalba maistu taip pat turėtų atitikti vietos mitybos tradicijas, o maistas turėtų būti priimtinas pagalbos gavėjams.

Pragyvenimo šaltinių, tiek susijusių su žemės ūkiu, tiek su juo nesusijusių stiprinimas ir apsauga (pvz., veterinarinės paslaugos, teikiamos pažeidžiamoms galvijų bandoms, arba žemės ūkio produktų saugojimas) tam tikromis humanitarinių krizių aplinkybėmis yra teisėta ir tinkama atsako susidarius ekstremaliai situacijai priemonė, jeigu jos imamasi dėl poreikių, atsiradusių susidarius ekstremaliai situacijai, ir ja per tinkamą ir apibrėžtą laikotarpį įvykdomi humanitariniai tikslai.

Be pagalbos maistu priemonių, kuriomis tiesiogiai patenkinami maisto vartojimo poreikiai, labai svarbios ir papildomos priemonės (pvz., visuomenės sveikatos priemonės), nors jos ir neturi tiesioginio poveikio pakankamam maisto kiekiui, galimybei jo gauti ar jo naudojimui. Papildomos priemonės turi labai didelės įtakos tam, kaip žmogaus kūnas gali įsisavinti maistą, taigi ir su mityba susijusiems rezultatams. ES ir jos valstybės narės pripažįsta specialius konkrečių jų teikiamos pagalbos gavėjų grupių (pvz., mažų vaikų, ypač vaikų iki dvejų metų¹⁹, nėščių ir žindančių moterų, vyresnio amžiaus žmonių, ŽIV (AIDS) sergančių žmonių²⁰) maisto ir mitybos poreikius. Kai šios grupės yra įtrauktos į humanitarinės pagalbos maistu operacijas pagal jų maisto ar mitybos poreikius, teikiant pagalbą turėtų būti atsižvelgta į ypatingus jų poreikius – jiems skirti maisto produktai turėtų būti pakankamai maistingi ir pritaikyti.

5.3. Paramos veiksmai

Vykdam ES humanitarinės pagalbos maistu intervencijas turi būti svarstomos galimybės į humanitarinius įgaliojimus, taisykles ir pagalbos maistu tikslus įtraukti nelaimių rizikos mažinimą (NRM), pasirengimą, padarinių sumažinimą ir prevenciją. Komisijos humanitarinės pagalbos maistu strategija turėtų būti paremta Komisijos komunikate dėl nelaimių rizikos mažinimo besivystančiose šalyse ES paramos strategijos²¹ nustatyta strategija.

¹⁸ Kiekis nustatomas pagal energetinę sudėtį, o kokybė – pagal maisto saugumą ir jo baltyminę, maistinių makroelementų ir mikroelementų sudėtį. SPHERE ir PSO standartinis maisto produktų kiekio ir (arba) energetinės vertės reikalavimas yra 2100 kcal vienam asmeniui per dieną; tai yra visoms amžiaus grupėms taikomas vidurkis. PSO, UNICEF, Pasaulio maisto programa ir Jungtinių Tautų Pabėgėlių reikalų vyriausiasis komisaras susitarė dėl maisto produktų kokybės ir maistinių medžiagų sudėties standartų (žr. *Maisto ir mitybos poreikiai esant ekstremalioms situacijoms, 2002 m. lapkričio mėn.*), nors šiuo metu šie standartai peržiūrimi.

¹⁹ Jaunesniems nei dvejų metų vaikams kyla didžiausias ligų ir mitybos nepakankamumo pavojus ir kuriems, užtikrinus tinkamą maistinių medžiagų vartojimą, galima užtikrinti ilgalaikę naudą sveikatai ir pažintiniams gebėjimams.

²⁰ Žr. GD ECHO ŽIV gaires, priimtas 2008 m. spalio mėn.

²¹ Žr. COM (2009) 84.

Komisija pripažįsta, kad nelaimių rizikos mažinimo iniciatyvoms (pvz., išankstinio perspėjimo sistemos ir strateginės maisto atsargos) dažnai reikia ilgalaikės paramos, jos turi būti vykdomos nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu, taip pat turi būti atidžiai išnagrinėtos ekonominės ir politinės perspektyvos. Todėl laikoma, kad nuolatinė parama yra sąlyginai naudingesnė už humanitarinės pagalbos dalyvių skiriamą paramą. Vis dėlto Komisija savo humanitarine veikla gali siekti sumažinti riziką teikdama pagalbą maistu, be to, bendradarbiaudama su vystymosi proceso dalyviais, gali dalyvauti trumpalaikėje NRM iniciatyvų stiprinimo, valdymo ir masto didinimo veikloje. Laikantis žalos nedarymo principo turėtų būti vengiama veiksmų, kuriais būtų didinamas pagalbos gavėjų pažeidžiamumas ir rizika nukentėti nuo kitų krizių.

Dėl humanitarinės pagalbos dalyvių patirties trūkumo ir menkų gebėjimų galimybės vykdyti tinkamiausias pagalbos maistu intervencijas dažnai būna ribotos. Todėl ES ir jos valstybės narės pripažįsta, kad būtina investuoti į humanitarinės pagalbos sistemos gebėjimų teikti įvairesnę ir tinkamesnių formų pagalbą maistu stiprinimą.

Didėjantis nuolatinio maisto stygiaus mastas reiškia, kad daugiau žmonių gali nukentėti nuo krizių ateityje. Jei nieko nebus daroma, smarkiai padidės spaudimas ribotiems humanitariniams ištekliams. Siekiant aprūpinimo maistu tikslų, būtini koordinavimo ir palaikymo veiksmai, kad būtų galima daryti įtaką viešosios politikos diskusijoms ir nacionalinės vyriausybės bei vystymosi proceso dalyvių priimamiems sprendimams dėl išteklių paskirstymo. Palaikymo veiksmais turi būti nukreipti į valstybinius subjektus, kad jie įgyvendintų pagrindinį įsipareigojimą – užtikrinti savo piliečių aprūpinimą maistu. Palaikymo veiksmai taip pat turi būti nukreipti į vystymosi proceso dalyvius (įskaitant vyriausybes), atsižvelgiant į gyventojų vystymosi poreikius krizės aplinkybėmis.

Veiksmingas humanitarinės pagalbos ir vystymosi paramos integravimas turi būti skatinamas per pagalbą, atkūrimo ir vystymosi susiejimą, ir turi būti užtikrinta, kad sprendžiant bado ir pažeidžiamumo problemas tarptautinė pagalbos sistema veiktų darniai, nuosekliai ir skaidriai. Palaikymo veiksmais turėtų būti užtikrinta, kad bendros pastangos vienu metu apimtų dėl ekstremalios situacijos atsiradusius, pereinamojo laikotarpio ir vystymosi poreikius, taip pat turėtų būti skatinama sudaryti sąlygas geram valdymui ir palankiai nacionalinei bei tarptautinei politikai (pvz., prekybos ir migracijos).

ES ir jos valstybės narės remia visapusiško humanitarinės pagalbos maistu koordinavimo, užtikrinant stiprų ir kompetentingą valdymą bei vadovavimą, idėją. Tai apima glaudų koordinavimą su svarbiais ir kompetentingais nacionaliniais humanitarinės pagalbos teikėjais. Atsižvelgdama į JT ir humanitarinę reformą, Komisija pritaria grupės metodui, kuris taikomas koordinavimo veiklai, ir remia visas pastangas, kad šis metodas būtų veiksmingas maisto ir mitybos sektoriuose, taip pat užtikrinant, kad jis atitiktų pasaulinį žemės ūkio, aprūpinimo maistu ir mitybos valdymo modelį.